

---

el Sènia: una comarca per a la unitat de catalunya

Proposta independentista per a l'ordenació territorial de Catalunya.

Document presentat a la Coordinadora Nacional, celebrada a Vinaròs el 21 de setembre de 1986, per les Assemblees Comarcals del Baix Ebre, el Delta i el Sènia.

Sobre la divisió territorial a Catalunya

Quan el 23 de desembre de 1936 entrava en vigor el decret sobre la Divisió Territorial de Catalunya com a nova estructura político-administrativa (referit tan sols a la Catalunya autònoma i no a tota la nació catalana) es resolien de forma coherent i nacional, malgrat la seva provisionalitat i mancances. les aspiracions que aquesta part del nostre poble tenia per abolir la divisió provincial del 1833.

Aspiracions de llibertat no sols contra el fet artificial de la província, sense els mínims criteris científics adients, sinó pel que històricament representava de territori conquerit: un territori situat fora de l'espai metropolità, vençut militarment i regit pel dret de conquesta. Aquesta definició tradicional de província (provincere = per als vençuts), que concorda perfectament amb la realitat política actual a Catalunya, fa més evident si cap, el rebuig que té el nostre poble, fa més evident si cap, el rebuig que té el nostre poble, i que ha de tenir, tant a la paraula com al seu contingut.

Queda clar, doncs, que en el camí cap a la independència de la nació catalana, la província no tan sols no ens beneficia, sinó que ens perjudica notablement. Aleshores, cal refermar-se rotundament en la incompatibilitat d'aquest tipus de divisió. Per tant, de províncies, ni onze, ni quatre, ni una: cap.

A partir d'aquesta conclusió i partint dels projectes en el fet comarcal, entenent-lo sempre com un ens viu i dinàmic que cal potenciar, com a única i millor forma de divisió territorial de Catalunya. No entrarem ara si a partir de les comarques s'han d'establir organismes supracomarcals, tipus vergueries o regions; sí, però, que insistirem que qualsevol treball, definició o divisió comarcal, mai no ha de tenir un caràcter definitiu. Tot sistema geogràfic, físic, i socio-econòmic pot experimentar, al llarg del temps, tal sèrie de canvis i evolucions que facin variar, parcialment o total, els criteris i les conclusions que sobre alguna zona en concret i algun cas en particular, tant ahir com avui, s'hagin establert.

La necessitat de reordenació

Avui, després de 50 anys d'aquest important projecte i a partir de

nous estudis, veiem la necessitat de modificar-lo i adequar-lo a la realitat i les exigències actuals.

Modificacions, unes de caràcter general, però altres locals o comarcals que si és possible haurien de fer-se a partir de les pròpies comarques o municipis, car són aquests els que viuen de forma més viva i directa els canvis que a cada indret s'hagin donat. No obstant això, sempre s'hauran de tenir en compte i conservar uns criteris generals d'estudi i aplicació de les conclusions preses.

Aquesta necessitat de reordenació territorial, dins l'actual divisió comarcal de Catalunya (des de Perpinyà a Alacant i de Fraga a Maó) ve donada, d'un costat, per la manca de criteri unificador de la nació catalana i, de l'altre, per les variacions que s'han produït en aquest parèntesi de 50 anys a determinades comarques, ja sigui per motivacions econòmiques, socials, polítiques, o geogràfiques.

En el primer d'aquests casos, que és el que ens ocupa, quan s'han fet estudis, projectes i definicions sobre les divisions comarcals, sempre s'han tingut en compte els criteris espanyols de divisió, ja sigui per províncies, ja sigui per comunitats autònomes. Així, doncs, a la zona central de Catalunya ens trobem amb la greu contradicció que una mateixa conca hidrogràfica, la del riu Sènia, és dividida en dues comarques de nom i administracions ben diferents, separades tan sols pels interessos polítics al servei de l'estat dominant, deixant de banda tots els criteris utilitzats, amb més o menys encert, per a la resta de la divisió comarcal arreu de la nació catalana.

Contradiccions que no es donen, almeys de forma tan acusada, en altres comarques que, dividides entre els dos Estats o repartides entre diverses "províncies", estan reconegudes explícitament i de forma gràfica en alguns dels mapes comarcals catalans com a una unitat geogràfica; són els casos de l'Alta Ribagorça (entre les "províncies" de Lleida i Osca), la Terra Alta (entre les "províncies" de Tarragona i Terol) o la Cerdanya (entre el "departament" francès dels Pirineus Orientals i les "províncies" de Girona i Lleida). Els exemples d'aquesta submissió a les divisions "provincials" no acaben amb els esmentats sinó que es donen també en la comarca de l'Alcoià, a la qual sistemàticament se li amputa el terme municipal de -bocairent per tal de respectar la divisió entre les "províncies" de València i Alacant.

Aquells criteris de divisió territorial que en temps de la Generalitat republicana es van tenir, basats fonamentalment en l'aspecte geogràfic, les qüestions econòmiques, i les relacions socials d'uns pobles i ciutats amb els altres, no s'han tingut en compte d'igual forma al llarg i ample de tota la nostra nació, és a dir. en la globalitat de Catalunya.

Cal, doncs, i en previsió d'un futur més o meys llunyà, però independent i sobirà respecte als estats ocupants francès i espanyol, no caure en cap parany i fer de la nova ordenació territorial, a partir d'una divisió coherent, racional, i al més

científica possible, l'eina d'unificació per damunt d'aquestes divisions artificials imposades.

De Coll de Balaguer a la Serra d'Irta

A la part central de Catalunya, i en l'àrea compresa entre les poblacions de l'Ametlla de Mar i Peníscola a la zona del litoral, i entre Benifallet i Castell de Cabres per l'interior, ens trobem amb un territori, que tot i tenir característiques força unitàries, com després veurem, es troba avui dividit per les administracions de dues comunitats autònomes, és a dir, per la divisió administrativa que des d'Espanya s'imposa. En la nova ordenació territorial i des de la nostra perspectiva estratègica de construir una Catalunya unificada, independent i socialista, hem de superar aquests criteris artificials i regionalistes, per basar-nos en la realitat concreta de cada tros de la nostra terra. Aquest territori constitueix una zona fonamental en el procés d'unificació de la nació catalana.

Però no perquè políticament ens interressi dibuixarem noves línies divisòries, no. Nosaltres hem d'adaptar les noves línies al resultat de l'anàlisi geogràfica, econòmica i social, i serà a partir d'aquesta realitat que en farem una reivindicació política.

Dèiem abans que tal com avui està dividida aquesta àrea és de forma artificial i regionalista. Artificial perquè no correspon als criteris bàsics d'ordenació; així, ens trobem, per exemple, el Delta amb unes característiques físiques, econòmiques, socials, agrícoles, i de desenvolupament tan específiques, concretes, i comunes, que fa incomprendible que avui encara resti dividit entre dues comarques segons s'estigui a la dreta o l'esquerra del riu Ebre. Artificial per pretendre mantenir separada l'activitat econòmica, la vinculació social, i la unitat geogràfica que comporta ésser situat a un marge o altre del riu Sénia. Artificial, per voler amagar la indiscutible unitat lingüística que, des de Tortosa fins a Peníscola, forma aquesta part del nostre poble, els de les ``regions i províncies`` espanyoles corresponents.

Aixa, doncs, i com a metodologia per a començar a treballar, proposem esborrar totes i cada una de les ratlles i noms avui existents i començar de nou, sense condicionaments previs.

En aquesta àrea geogràfica, amb els límits que hem establert, i una superfície de 2.393,79 km²(quadrats), podem diferenciar tres zones. Dues són les que formen les conques hidrogràfiques del riu Ebre i de la Sénia, diferents si més no l'una de l'altra, però, amb les característiques pròpies que cada conca determina, i la tercera que constitueix el delta de l'Ebre.

En termes generals queda clar; el problema, però, el constitueix la delimitació d'on comença una i acaba l'altra, quina vinculació hi ha entre uns pobles i els altres, l'intercanvi de mercaderies cap on es fa, les xarxes de comunicacions com estan situades, etc.

Al Baix Ebre, els municipis de l'Aldea, Camarles, l'Ampolla, Deltebre i Sant Jaime, són exclusos en aquesta nova ordenació i pasen a pertànyer a la nova comarca del Delta. S'hi incorporen, en canvi, els municipis de mas de Barberans, Santa Bàrbara, Masdenverge, la Galera i Godall. Els motius d'aquesta incorporació al Baix Ebre són diversos: en l'aspecte geogràfic tenim que la seva situació correspon a la vessant dreta de la conca hidrogràfica de l'Ebre. La marxa de comunicacions potser està distribuïda de forma igual entre el Baix Ebre, el Sénia i el Delta. Però la seva posició en una zona totalment de secà amb el predomini de cultiu característic (olivera, garrofer, ametller), i la important dependència econòmica, administrativa, jurídica i sanitària que avui tenen amb Tortosa, fa que aquestes poblacions les considerem molt més vinculades a la comarca del Baix Ebre que a cap d'altra.

EI DELTA constitueix, en aquesta ordenació, una nova comarca formada pels municipis esmentats de l'Aldea, Camarles, l'Ampolla, Deltebre i Sant Jaime, més Amposta i la Ràpita. La necessitat de construir aquesta comarca ve donada per tota una sèrie de motius de diversa índole. En l'aspecte geogràfic, el Delta és un punt i a banda de la resta de la zona, l'aspecte físic és totalment diferent al de les comarques veïnes. En l'aspecte econòmic, i a conseqüència de la configuració física, tenim que el Delta és la zona humida, junt amb l'Albufera, més important de Catalunya, cosa que en fa una de les principals àrees del conreu de regadiu. Així, doncs, tenim que el Delta és, a nivell geogràfic, agrícola, ramader i piscícola, una àrea perfectament delimitada, i del tot diferent al Baix Ebre i el Sénia. També podríem dir el mateix en l'aspecte socio-cultural, ja que la forma de ser i expressar-se és molt particular en tot el Delta.

EI SÈNIA, la nova comarca, neix a partir de la necessitat d'afavorir les relacions humanes, simplificar els intercanvis mercantils i unificar la comuna pertinença a la mateixa unitat geogràfica que restava dividida entre els municipis d'un costat i altre del petit riu. Hem de destacar el fet natural que constitueix la conca hidrogràfica del riu Sénia. Per un costat hi tenim els municipis de la Sénia, Ulldecona, Freginals, Alcanar i les Cases. Per l'altre, la Tinença de Benifassà i Rossell, Sant Rafael, Canet lo Roig, Traiguera, la Jana, Sant Jordi, Càlig, Vinaròs, Benicarló i Peníscola.

En l'aspecte físic el Sénia es divideix en tres parts. A l'interior trobem una zona muntanyesca que ocupa l'àrea constituïda pels municipis que històricament estigueren sota la jurisdicció del monestir de Benifassà. Aquesta àrea està formada per petits pobles que amb poca feina superen els cent habitants. L'economia és de caire forestal i ramader amb l'agricultura pobre a causa del clima i del sòl. El mercat avícola i la vinculació social és fa a la població de la Sénia, car els únics mitjans de comunicació són per carretera i aquests passen necessàriament per aquesta població situada al marge esquerre del riu.

Al centre s'estén una zona altiplano formada per una sèrie de valls, barrancs i turons que donen lloc a un relleu que baixa suaument cap a la costa o cap a la mateixa Sénia (com és el cas de la vall d'Ulldecona). La principal activitat econòmica és l'agricultura de secà, com el conreu de l'olivera, els garrofers i l'ametller. El regadiu es limita a petits trossos que aprofiten fonts o sínies, o bé la zona de regadiu d'Ulldecona amb l'aigua que li proporciona el pantà del mateix nom. L'explotació avícola i porcina a partir de la cria que fan per a empreses, majoritàriament ubicades a Tortosa o Amposta, constitueix una font d'ingressos important. A nivell industrial els principals nuclis els constitueixen les poblacions de la Sénia i Ulldecona amb la seva indústria del moble. També hi ha altres petites indústries de materials de construcció. La relació dels mercats interiors es basa principalment en les àrees comercials de Benicarló, Vinaròs, Tortosa i Amposta. Finalment queda la zona de la costa, formada per Peníscola, Benicarló, Vinaròs, Alcanar i les Cases. Aquesta àrea, tant per la seva situació com per les seves característiques físiques, és el centre vital de la comarca. Amb tan sols el 27% de la superfície total, té el 62,4% de la població. L'economia és més diversificada i pròspera, ocupa una plana sedimentària amb bones comunicacions, el regadiu té poca importància, així com la pesca. La indústria i el turisme s'hi ha desenvolupat de forma important. En l'aspecte social, i malgrat pertànyer a dues "províncies", no hi ha gaires diferències. La gent està perfectament relacionada, estigui a la dreta o l'esquerra del riu Sénia, ja que haches aspecte físic no és cap frontera, abans al contrari, constitueix l'eix vertebrador, des que neix fins al mar, de la dinàmica social i democràtica dels seus habitants; Així, a l'igual que la gent de Rossell, es desplaça a la Sénia i Ulldecona, la d'aquests pobles d'Alcanar ho fa a Vinaròs o Benicarló. Dos exemples gràfics són el pantà d'Ulldecona situat al terme municipal de la Pobla i al Bellestar, pertanyents a la Confederació Hidrogràfica del Xúquer, o la mateixa estació de tren d'Alcanar situada al terme municipal de Vinaròs.

La **llengua** és un altre aspecte totalment unificador en aquestes terres. No hi ha cap diferència entre la forma de parlar el català d'Ulldecona i Benicarló, d'Alcanar o Traiguera.

Entre els aspectes anecdòtics dins el fet social, us en podem destacar: pel que fa a la divisió i dependència religiosa que els catòlics tenen respecte a una diòcesi o altra, l'església mai no ha tingut en compte la divisió provincial espanyola; Així, veiem com els vint municipis que ara formen la comarca del Sénia, estiguin al nord o al sud del petit riu, sempre han depès del bisbat de Tortosa.

Tres comarques, doncs, en un dels eixos vertebradors de la unitat nacional catalana, a través de les quals Catalunya s'estén de nord a sud: entre el Coll de Balaguer i la Serra d'Irta, les comarques del Baix Ebre, el Delta i el Sénia.